

Обичайните медийни болести в необичайно време

Полина Паунова

Полина Паунова е журналист. В момента в българската редакция на „Свободна Европа“. Преди това е била в електронното издание „Медиапул“, както и постоянен автор в българската редакция на „Дойче Веле“. Работи в областта на вътрешната политика повече 12 години, носител е на журналистически и правозащитни награди.

В извънредно положение и в „мирно време“ медиите, за добро или лошо, са такива каквито са. Така че не би било невярно, ако кажем, че в необичайна ситуация те имат своето обичайно лице. Това обаче не е „медийна особеност“¹. Властта – обектът, който медиите трябва да разследват или за чиито действия трябва да информират, също прилича на себе си. Обществото, за което работят медиите, също си е същото. И също както коронавируса атакува най-остро организми с придружаващи заболявания, така извънредното положение разкри много от обичайните слабости, обичайните хронични болести на медийната среда.

По време на извънредното положение, обявено заради COVID-19, медиите в България не станаха по-точни (акуратни) в предаването на своите съобщения. Но те не бяха по-неточни от обикновено. В последна сметка пред средствата за масова информация у нас стоят две големи предизвикателства, а именно: да предават информацията точно и, второ да се научат отново да бъдат критични. Тези два проблема не са свързани с начина на отразяване на епидемията. Те бяха видими преди нея, ще останат видими и след нея.

Начинът, по който медиите намират, проверяват, обобщават и впоследствие съобщават информацията на своите потребители, в България е главният проблем. И той може би е свързан с известна загуба на рефлекс. Тази загуба има своето обяснение, но ако започнем да го разнищваме, би следвало да изговорим и изпишем хиляди думи. Най-общо: в последните десет години, поради централизацията на властта у нас, в единствен източник на информация, последна инстанция се превърна министър-председателят Бойко Борисов. Подобно потапяне на политическия живот и подчиняването му на една фигура, която винаги има окончателната дума по всевъзможни въпроси, направи журналистите донякъде мързеливи (доколкото медийното отразяване в мейнстрийм медиите зависи от тях, а не от редакционна политика). Репортерите преди години проверяваха истинността на думите на властимащите. Сега не ги поставят под съмнение, а просто ги съобщават. Ако „последната инстанция“ се произнесе, че през лятото вали сняг – почти сигурно е, че такива ще бъдат повечето новинарски анонси.

От подобно медийно отношение към властта обществото започва инстинктивно да не вярва на журналистите. Тъй като те само ретранслират казаното от политическата власт. Ето защо репортерите, за жалост, отдавна не се възприемат като онези посредници, които ще кажат истината. В масовия случай журналистът се възприема като някой, избрал страната на властта. Не като „злото куче“, което трябва да пази истината. А като пудела, който имитира

¹ Текстът представлява изказването на журналиста Полина Паунова в рамките на дискусия „Комуникационните права, медиите и извънредно положение“ в рамките на серията на Културния център на СУ „Извънредното положение: новото значение на старите неща“.

дейност и блажено си почива в скута на господаря. А господарят – ясно кой е.

В крайна сметка журналистът не е съдия, той не е арбитър. Това уточнение е нужно, за да е ясно, че журналистът не може да каже „това е истината“. Той обаче трябва умело да може да поднесе фактите, като, разбира се, първо се потруди, за да ги намери. В изминалите месеци стана кристално ясно, че търсенето на факти и отговори е станало толкова екзотично (вместо рутинно) занимание, че изясняването на различни обстоятелства с въпроси се възприемаше като враждебност. И то не само от олицетворението на различни представители на властта (правителство, щаб, дори опозиция), ами и от самото общество. Оказа се, че самите потребители на информация са отвикнали журналистите да търсят тая информация. Показателни в тази посока се оказаха коментарите по отношение на репортери, които задават въпроси. Неведнъж за тях се чу, че са заядливи. Подобен тип реакции, за жалост, говорят за замрели рефлексии на самите журналисти, а оттам и на публиката.

Още една тема се появи като проблемна по време на епидемията от коронавирус и отразяването на заразата. А именно експертността. В България се оказа, че до голяма степен е загубена възможността за задълбочаване – пак: и на журналистите, и на публиката. По-голямата беда е, че кризата разкри липса на експертност и в част от обществените лидери. Всичко това заедно рисува една не съвсем ведра картина на посредственост.

И накрая няколко щрихи: коронавирусът и непрестанният глад за информация по темата направиха журналистите отново нужни за обществото. Тук, разбира се, изскочи проблем: в България голямата част от големите медии решиха да се „лишат“ от репортери и да излъчват пряко всички пресконференции. Подобен „мързелив“ похват дисквалифицира медиите от тяхната собствена игра – защото функцията на медиите е да подбират най-важното, да проверяват фактите и т.н. (да не се повтаряме отново). Но подобно излъчване на живо показва на аудиторията всичко натурално: и властта, и журналистите и отношенията помежду им. Това може да е полезно. Разбира се, може да остане и неразбрано.

Може би COVID-19 „покри“ голяма част от останалите теми от публичния дебат. Но те в България никога не са били особено масови. Така че положението е точно същото, каквото си беше и преди. И като качество на информацията, и като качество на възприемането ѝ, и като източници, и като теми.